

Jak správně vystoupit do duchového světa. Zodpovědnost, která je nám uložena.

Přednáška a slova Rudolfa Steinera na rozloučenou

1. ledna 1924, 830 večer

Milí přátelé!

Jelikož jsme nyní naposledy pospolu na tomto sjezdu, ze kterého má vyjít něco silného, důležitého pro anthroposofické hnutí, dovoluji mi pojmout poslední přednášku tak, aby se vnitřně, svým impulzem, připojila k četným výhledům, které nám dala tato řada přednášek, ale aby se jaksí na druhé straně, řekl bych, citově poukázalo na budoucnost, zejména na budoucnost anthroposofického usilování

Když pohlédneme dnes ven do světa, naskýtá se, ačkoli již po léta, neobyčejně mnoho ničivé látky. Pracují síly, které dávají tušit, do jakých propastí se ještě dostane naše západní civilizace. Ale mohli bychom říci: Když se podíváme právě na ty lidi, kteří mají jaksí zevně duchovní vedení v různých oborech života, potom zpozorujeme, jak tyto lidi objímá strašný světový spánek. - Oni totiž uvažují asi tak, jak ještě před krátkou dobou uvažovala snad většina lidí: Až do 19. století bylo lidstvo ve svých pohledech a názorech dětinské, primitivní. Pak přišla v nejrůznějších oborech novější věda a nyní je prý zde něco, co se jistě musí jako pravda pěstovat dále po celou věčnost.

Lidé, kteří takto uvažují, žijí vlastně v obrovské pýše, jenže to nevědí. Naproti tomu se u dnešního lidstva někdy přece objeví to nebo ono tušení, že věci přece jen nejsou takové, jak jsem je nyní vylíčil jako obsah mínění většiny lidí.

Když jsem před nedávným mohla konat přednášky v Německu, které byly organizovány Wolffovou kanceláří a které přivedly neobyčejně početné poslucháčstvo, takže mnohý již zpozoroval, jak je anthroposofie vlastně žádána, tu se ukázal mezi tak četnými bláhovými protivnickými hlasy jeden, který sice obsahově nebyl mnohem chytřejší než ty ostatní, ale který přece jen prozrazoval pozoruhodné tušení. Byla to novinářská noticka, jež navazovala na jednu z přednášek, které jsem konal v Berlíně. Tu pravil onen hlas novin: Když člověk něco takového poslouchá - jako to, co jsem tehdy přednášel v oné berlínské přednášce pak je člověk upozorněn, že nejenom na Zemi - cituji tu noticku jen přibližně -, ale i v celém kosmu se děje něco, co vybízí lidi k jiné duchovnosti, než jaká byla dříve pěstována. Je prý vidět, že teď jaksí síly kosmu, nejen zemské podněty, od lidí něco žádají; v kosmu je prý jakási revoluce, jejímž výsledkem musí být právě snaha o novou duchovnost.

Takovýto hlas zde přece byl a byl vlastně velmi pozoruhodný. Neboť je pravda, že to, co má správně nyní jako podnět vycházet z Dornachu, to musí být, jak jsem v těchto dnech z nejrůznějších hledisek zdůraznil, podnět vyrostlý nikoli ze Země, ale podnět vycházející z duchovního světa. Chceme zde vyvinout sílu jít za podněty z duchovního světa. Proto jsem mluvil, milí přátelé, za tohoto Vánočního sjezdu o rozmanitých impulzech, které zde byly v dějinném vývoji, aby se srdce mohla otevřít pro přijímání duchovních podnětů, které teprve mají vplývat do pozemského světa, které nemají být vzaty z tohoto světa samého. Neboť

všechno, co dosud neslo správným způsobem pozemský svět, vycházelo z duchovního světa. A máme-li vykonat pro pozemský svět něco plodného, musí být impulzy k tomu získávány z duchovního světa.

To podněcuje, milí přátelé, abych poukázal na to, jak podněty, které si máme odnést z tohoto sjezdu pro naše další působení, musí být spojeny s velkou zodpovědností.

Dovolte, abychom se několik minut zdrželi u toho, co je nám uloženo tímto sjezdem jako velká odpovědnost. V posledních desetiletích mohl člověk se smyslem pro duchovní svět potkávat mnoho osobností, duchovně je pozorovat a z tohoto duchovního pozorování získat hořké pocity pro příští osud pozemského lidstva. Člověk mohl potkávat pozemské bližní tak, jak je to právě v duchu možné, a pozorovat tyto lidi, jak za spánku opustili své fyzické a éterické tělo a prodlévají v duchovním světě svým já a svým tělem astrálním. Ba, milí přátelé, putovat, abychom spatřili osudy lidských já a astrálních těl v posledních desetiletích, když lidé spali, to bylo skutečně podnětem ke zkušenostem, které poukazují na těžké odpovědnosti pro toho, kdo tyto věci může vědět. Tyto duše, které od usnutí do probuzení opustily své fyzické a éterické tělo, viděl pak člověk častěji přistupovat ke Strážci prahu.

Tento Strážce prahu do duchovního světa vstupoval lidem před vědomí během vývoje lidstva nejrůznějším způsobem. Četné legendy, četné pověsti - neboť v takové podobě se uchovávají nejdůležitější věci, ne ve formě dějepisného podání - četné legendy, četné pověsti poukazují právě na to, jak se ve starších dobách ta či ona osobnost se kála se Strážcem prahu a dostala od něho ponaučení, jak má vstupovat do duchovního světa a zase se vrátit zpět do světa fyzického. Neboť každé správné vstupování do duchovního světa musí být provázeno i možnostmi moci se vrátit v každém okamžiku zase zpět do světa fyzického a stát v něm skutečně na obou nohou, jako docela prakticky, rozvážný člověk, nikoli jako blouznivec, nikoli jako blouznící myst.

To bylo vlastně požadováno vůči Strážci prahu po všechna tisíc i letí lidské snahy po duchovním světě. Ale zvláště v poslední třetině 19. století bylo sotva vidět lidi, kteří přicházeli ke Strážci prahu v bdělém stavu. O to více však v naší době, kdy je celému lidstvu historicky uloženo přecházet nějakou formou kolem Strážce prahu, tím více nacházíme, jak řečeno, při onom putování v duchovním světě, jak přicházejí ke Strážci prahu spící duše jakožto já a astrální těla To jsou významné obrazy, které je možné dnes získat: Vážný Strážce prahu, kolem něho skupiny spících duší, které nemají sílu přijít k tomuto Strážci prahu v bdělém stavu, které k němu přicházejí za spánku.

Potom, když vidíme scénu, která se tu odehrává, potom dostaneme myšlenku, která je právě spojena s tím, co bych mohl nazvat vzkličením nutné velké odpovědnosti. Duše, které takto spící přicházejí k Strážci prahu, ty požadují oním vědomím - pro bdělé vědomí to zůstává v nevědomí nebo v podvědomí ty požadují oním vědomím, jaké má člověk ve stavu spánku, vpuštění do duchovního světa, to znamená překročení prahu. A v nesčetných případech slyšíme potom hlas vážného Strážce prahu: Ty nesmíš pro své vlastní blaho překročit práh do duchovního světa. Nesmíš získat vstup do duchovního světa. Musíš zůstat zpět. - Neboť kdyby Strážce prahu dovolil takovým duším bez dalšího vstoupit do duchovního světa, přešly by tam za práh, vešly by do duchovního světa s pojmy, které jim dává dnešní škola, dnešní vzdělání, dnešní civilizace. Lidé by vešli do duchovního světa s pojmy a idejemi, se kterými musí dnes člověk vyrůstat mezi šestým rokem a v podstatě koncem svého pozemského života.

Tyto pojmy a ideje mají tu zvláštnost, že vstoupí-li s nimi člověk takový, jakým se jimi stal v dnešní civilizaci a škole, do duchovního světa, tu je duševně paralyzován, stížen ochrnutím. A člověk by se vrátil do fyzického světa v prázdnotě myšlenek a idejí. Kdyby Strážce prahu tyto duše s vážností neodrážel zpět, kdyby neodrážel zpět mnoho duší dnešních lidí, kdyby je vpustil do duchovního světa, pak by měli pocit, až by se zase při probuzení vrátily, když by se vracely při rozhodujícím probuzení, měly by pocit: Já přece nemohu myslet, moje myšlenky neuchopují můj mozek, musím chodit světem bez myšlenek. - Neboť takový je svět abstraktních idejí, které člověk dnes ke všemu připojuje: Člověk může s nimi do duchovního světa, ale nemůže s nimi zase z duchovního světa ven. A když vidíme tento výjev, který dnes za spánku prožívá více duší, než se obvykle domníváme, pak si řekneme: Ó, kdyby se jen podařilo uchránit tyto duše, aby nemusely prožívat také ve smrti to, co prožívají ve spánku. - Neboť kdyby dost dlouho trval stav, který je takto prožíván před Strážcem prahu, to je kdyby lidská civilizace zůstala dlouho pod vlivem toho, co člověk může dnes přijímat ve škole, co může dostávat zprostředkovaně civilizací, pak by se ze spánku stal život. Lidské duše by mohly branou smrti přecházet do duchovního světa, ale nemohly by si do příštího pozemského života přinést zase sílu idejí. Neboť člověk může s dnešními myšlenkami do duchovního světa, ale nemůže s nimi zase ven, člověk může vyjít ven jen duševně ochrnutý.

Podívejte, milí přátelé, civilizace přítomné doby se dá založit touto formou duchovního života, která se právě tak dlouho pěstovala, ale život se tím založit nedá. Tato civilizace by mohla nějakou dobu pokračovat. Duše by právě za bdění nic netušily o Strážci prahu, za spánku by jim byly odmítány, aby neochruly, a posléze by to způsobilo, že by se rodilo lidské pokolení, které by neukazovalo v tomto příštím pozemském životě žádný rozum, žádnou možnost používat v životě idejí. A myšlení, život idejí by ze Země zmizel. Chorobné, pouze instinktivní lidské pokolení by muselo zalidnit Zemi. Zlé city a emoce samotné, bez usměrňující síly idejí, by se rozmohly ve vývoji lidstva. Ano, je to takové, že nejen pozorováním duše stojící před Strážcem prahu, jak to již bylo líčeno, té duše, která nemůže dosáhnout vstupu do duchovního světa, nejen tím se naskytuje duchovně hledícímu smutný pohled, ale ještě i v jiném ohledu.

Jestliže na ono putování, které jsem naznačil, při kterém můžete pozorovat spící duše před Strážcem prahu, jestliže vezmeme šelmu lidskou bytost, která nevyšla ze západní civilizace, ale z civilizace východní, jestliže sebou vezmeme takovou východní lidskou bytost, i můžeme od ní slyšet duchovní slova vznesená jako strašná výčitka celé západní civilizaci: Hled'te, půjde-li to tak dále, pak bude Zemí' barbarizována již v době, kdy se znovu objeví na Zemi ti lidé, kteří dnes žijí. Lidé budou žít bez idejí, jen ještě v pudech. Tak daleko jsme to přivedli, protože jste odpadli od staré duchovnosti Orientu.

Skutečně, o tom, co je úkolem člověka, může svědčit právě takový pohled do duchovního světa, jaký jsem líčil, může svědčit o velké odpovědnosti. A zde v Dornachu, milí přátelé, musí být ono min to, kde se lidem, kteří to chtějí slyšet, může mluvit o všech důležitých bezprostředních zážitcích v duchovním světě. Zde musí být to, kde se najde síla, aby se ne pouze poukazovalo dialekticko-empirickou vědeckostí přítomné doby, která ze sebe souká vyspekulované sofistiky, aby se poukazovalo na to, že tu a tam jsou jakési malt stopy duchovnosti, nýbrž chce-li Dornach splnit svůj úkol, pak zde člověk musí slyšet otevřeně, co se v duchovním světě historicky děje, co se v duchovním světě děje jako podněty, které potom vcházejí do přirozeného života a ovládají přírodu, člověk musí v Dornachu slyšet o skutečných zážitcích, o skutečných silách, o skutečných bytostech duchovního světa. Zde

musí být Vysoká škola pro skutečnou duchovní vědu. A nesmíme nadále ustupovat před požadavky dnešní vědeckosti, která, jak jsem to vylíčil, vede člověka spícího před vrahem Strážce prahu. V Dornachu musí člověk jaksi získat sílu, aby se - je to míněno duchovně - skutečně postavil tváří v tvář vůči duchovnímu světu, aby se o duchovním světě dovídal.

Proto se zde také nemá mluvit v dialektických tirádách o nedostatečnosti dnešní vědecké teorie, ale musel jsem upozornit na to, do jakého stavu přichází člověk vlivem těchto vědeckých teorií, s jejich výběžky do obvyklé školy, přichází vůči Strážci prahu. Milí přátelé, jestliže jsme si to nyní při tomto sjezdu zde jednou vážně přiznali před vlastní duší, pak vyše tento Vánoční sjezd do duší silný podnět, který může potom tyto duše vynést ven k silnému působení, jaké dnes lidstvo potřebuje, aby příští inkarnace našla takové lidi, kteří se mohou skutečně setkat se Strážcem prahu, to je, aby se civilizace stala takovou, aby ona sama jakožto civilizace mohla před Strážcem prahu obstát.

Porovnejte, milí přátelé, dnešní civilizaci s civilizacemi dřívějšími. Ve všech dřívějších civilizacích byly ideje, pojmy, které nejprve šly vzhůru k nadmyslovému světu, k bohům, ke světu, kde se plodí, tvoří, produkuje. Pak mohl člověk s pojmy, které při tomto pohledu vzhůru patřily především bohům, pohlížet dolů na pozemský svět, aby nyní porozuměl také tomuto pozemskému světu pojmy a idejemi důstojnými bohů. Když člověk přišel před Strážce prahu s těmito idejemi, jež byly utvořeny jako bohů hodné a bohů důstojné, pak pravil Strážce prahu k člověku: Ty můžeš projít, neboť ty přenášíš do duchovního světa to, co je již za tvého pozemského života ve fyzickém těle obráceno k nadmyslovému světu. Pak zůstane ti při návratu do fyzicko-smyslového světa ještě dost síly, abys pohledem na nadmyslový svět neochrnul. - Dnes vyvíjí člověk pojmy a ideje, kterých chce podle génia času používat jenom na fyzicko-smyslový svět. Tyto pojmy a ideje jednájí o všem možném važitelném, měřitelném atd., jenom ne o bozích. Ty nejsou bohů důstojné, bohů hodné. Proto hřímá to duším, které již docela propadly materialismu idejí bohů nedůstojných a nehodných, proto jim hřímá vstříc, když jdou spící kolem Strážce prahu: Nepřestupuj práh! Ty jsi zneužil svých idejí pro smyslový svět. Musíš proto s nimi zůstat ve smyslovém světě, nemůžeš s nimi vstoupit do světa bohů, nechceš-li duševně ochrnut.

Hleďte, takové věci se musí říci ne proto, aby se o nich spřádaly výmysly, ale musí se říci proto, aby je člověk nechal proudit a pronikat svou myslí a přišel do pravé nálady, kterou si má odnést z tohoto tak vážného Vánočního sjezdu Anthroposofické společnosti. Neboť důležitějším než všechno ostatní, co si odnášíme, bude nálada pro duchovní svět, která dává jistotu, že v Dornachu bude vytvořeno středisko duchovního poznání.

Proto znělo to dnes dopoledne skutečně krásně, když mluvil za obor, který se má zde v Dornachu pěstovat, za obor medicíny Dr. Zeylmans, že se dnes nemohou již stavět mosty z obvyklé vědy do toho, co musí být založeno zde v Dornachu.

Ale tím, milí přátelé, poukázal Dr. Zeylmans v jednom oboru na to, co si nyní učiní představenstvo v Dornachu svým úkolem ve všech oborech anthroposofické činnosti. Lidé tedy budou v budoucnu vědět, jak se věci mají. Nebudou říkat: Přinesme jim tam eurytmii; kdy? lidé uvidí nejprve eurytmii a nic neuslyší o anthroposofii, tu se jim eurytmie zalíbí. Potom snad přijdou později, a protože se jim eurytmie líbila a dovědí se, že za eurytmii stojí anthroposofie, tu se jim zalíbí i anthroposofie. - Nebo že musíme lidem nejprve ukázat praxi léků, že se jim musí ukázat, že to jsou správné léky, pak že to lidé budou kupovat, potom že se později jednou dovědí, že za tím vězí anthroposofie, a pak že přijdou také k anthroposofii.

Musíme mít odvahu shledávat takové jednání prolhaným. Teprve když budeme mít odvahu shledávat takové jednání prolhaným, vnitřně si je zošklivit, pak najde anthroposofie svou cestu světem. A v tomto ohledu bude právě úsilí o pravdu tím, co má být v budoucnu z Dornachu obhajováno bez fanatismu, nýbrž v poctivé, přímé lásce k pravdě. Snad budeme moci právě tím napravit mnoho, v čem se v posledních letech tak těžce hřešilo.

Ne s lehkými, ale vážnými myšlenkami musíme opouštět tento sjezd, který vedl k založení Všeobecné anthroposofické společnosti. Ale myslím, že nikomu nebylo zapotřebí, aby si odnášel z toho, co se zde o Vánocích odehrávalo, pesimismus. Chodili jsme sice každodenně kolem smutné ruiny Goetheana, ale myslím, že v každé duši, která, vystupujíc na tento pahorek ke sjezdu, šla kolem této ruiny, vzešla tím, co se zde projednávalo, co zde, jak bylo možné zřetelně pozorovat, pochopili dobře naši přátelé ve svých srdcích, vším tím vzešla přece myšlenka: Budou moci existovat ohnivé plameny, které mají v budoucnu vzejít lidstvu k požehnání ze znovupovstávajícího Goetheana jako pravý duchovní život, mají vzejít naší pílí, mají vzejít naší oddaností. A s čím větší odvahou odtud odcházíme k vedení anthroposofických záležitostí, tím lépe jsme zpozorovali, co přece jen procházelo v těchto dnech naším shromážděním jako nadějný duchovní rys. Neboť právě výjev, který jsem vám líčil, který je možné často vidět: dnešní člověk s úpadkovou civilizací a školou, spící před Strážcem prahu - ten vlastně v kruzích cítících anthroposofů přece jen neexistuje. Zde je přece jen to, co eventuálně potřebuje jen jedno napomenutí, to jedno napomenutí, které zní: Musíš vyvinout k naslouchání hlasu ze země duchů silnou odvahu přiznávat se k tomuto hlasu, neboť jsi začal bdít. Tato odvaha tě uchová bdělým; jen bojácnost by tě mohla vést k usnutí.

Hlas napomínající k odvaze, hlas napomínající odvahou k bdění, to je druhá varianta, varianta pro anthroposofy v dnešním civilizačním životě. Neanthroposofové slyší: Zůstaň venku mimo zemi duchů, zneužil jsi idejí pouze pro pozemské předměty, neshromáždil jsi žádné ideje, které by byly bohů hodny, důstojné. Proto bys ochrnil při návratu do fyzicko-smyslového světa. - Ale těm duším, které jsou duše anthroposofů, těm je řečeno: Vy máte být jen ještě vyzkoušeni ve své odvaze přiznávat se k tomu, co můžete dobře slyšet jakožto hlas na základě náklonnosti své mysli, náklonnosti svého srdce.

Milí přátelé, jako tomu bylo včera rok, co jsme pohlíželi na jazyky plamenů, které nám stravovaly staré Goetheanum, tak smíme již dnes jistě doufat, - jelikož jsme se zde nedali před rokem vyrušit z pokračování práce, dokonce ani když venku planuly plameny -, smím doufat, že až zde bude stát fyzické Goetheanum, budeme jednou tak, že fyzické Goetheanum bude pouze vnějším symbolem našeho Goetheana duchovního, které si chceme odnášet jako ideu, kdy.' nyní odejdeme do vnějšího světa.

Položili jsme zde základní kámen. Na tomto základním kameni má být vystavěna budova, jejímiž jednotlivými kameny budou práce, které budou konat jednotlivci ve všech našich skupinách v širém světě. Na tyto práce chceme nyní v duchu pohlížet a uvědomit si odpovědnost, o které jsem dnes mluvil, odpovědnost vůči člověku přítomné doby stojícímu před Strážcem prahu, jemuž se musí odpírat vstup do duchovního světa.

Jistěže nikdy nás nesmí napadnout cítit něco jiného než nejhlubší bolest a nejhlubší zármutek nad tím, co se nám před rokem stalo. Ale všechno ve světě - toho můžeme být též pamětlivi - všechno ve světě, co dosáhlo jisté velikosti, zrodilo se z bolesti. A tak kéž je naše bolest tak

proměněna, aby z ní povstala vaší prací, milí přátelé, silná, zářící Anthroposofická společnost.

K tomuto účelu jsme se zhloubali do slov, kterými jsem začal, do slov, kterými chci i zakončit tento Vánoční sjezd, tento Vánoční sjezd, který nám má být svátou nocí, svátou slavností nejen pro začátek nového roku, ale pro začátek světového předělu časů, kterému se chceme věnovat k oddanému pěstování duchovního života.